

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kapitarjevi ul. 6/III

SLOVENE

Telefoni uredništva in uprave: 40-01, 40-02, 40-03, 40-04, 40-05 — Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku

Cek. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563; Zagreb št. 39.011; Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva ulica št. 6.

Po zadnjem, brezuspešnem sestanku Chamberlaina s Hitlerjem

Hitler postavlja rok do 1. oktobra

„Položaj še ni brezupen“

Na vseh mejah Zahodne in Srednje Evrope vojna pripravljenost

Mir je mogoče rešiti

Evropsko politično obzorje osvetljuje navedena bliskavica, ki jo spremlja votlo podzemsko bobnenje. Narodi žive med upom, da se bo čez razbičano Evropo vendarle razprostrla mavrica miru, in med strahom, da pride do nove svetovne morije, ki bi pomenjala pogin nas vseh in ki bi v siromaštvu in propadu izenčila zmagovalce in premagance. Veliki evropski kulturni narodi, ki so pokazali, kolikšna je njihova kulturna in civilizatorična sila, in ki so dokazali, da umejo ustvarjati čudovita dela v miru, morajo danes gledati, kako se milijonske armade, ki jih sestavljajo njih najboljši sinovi — odtegnjeni plodnemu delu — zbirajo, oborožujejo in groze, da zanesejo smrt in pogin po najplodnejših, najbolj kultiviranih in najlepših predelih Evrope. Strašna splota je človeka! Zda gre za to, ali zmaga pamet ali pa instinkt pri tistih, ki odločajo o usodi človeštva!

Prvo srečanje voditelja Nemčije, Hitlerja, in angleškega ministrskega predsednika Chamberlaina je prineslo splošno olajšanje v evropsko politično ozračje. Hitler je zahteval, da Češkoslovaška odstopi sudetske Nemce rajhu, in sicer na osnovi pravice, da narodi sami odločajo o svoji državni pripadnosti. Zadnje državnozbornske in občinske volitve na Češkem so med sudetskimi Nemci dale večino Henleinu, ki je vodja narodnosocialistične stranke na Češkoslovaškem. Izid teh volitev je Nemčija smatrala kot neke vrste ljudsko glasovanje v prilogi priključitve nemškega življa Veliki Nemčiji, čeprav volitve v resnici niso potekle pod tem geslom. Vendar pa sta Anglija in Francija sporazumno pristala na to, da se sudetski Nemci vključijo rajhu in da češkoslovaška država izgubi zgodovinske in naravno podane meje. Pristali pa sta zahodni velesili na takšno okrnitev zavezništva in prijateljske države za radi ljubelega miru in ker je zlasti pri Francozih, ki so demokratičen narod, močno vplivalo geslo, da ima vsak narod pač pravico odločati o svoji politični pripadnosti. Nihče pa si seveda ni delal utvar, da bo tako povečana Nemčija politično in gospodarsko še močnejša in da bo njen vpliv posebno na vzhodne države narastel. Iz raznih časopisnih glasov in političnih izjav pa se je izvedelo, da zapadni velesili popuščata tudi zaradi tega, ker njuna vojaška pripravljenost zlasti v zračnem orožju ni tolikšna, kakor pa jo ima do zob oborožena Nemčija. Na pritisk Francije in Anglije se je končno zelo težko vdala tudi Češkoslovaška in privolila na odstop sudetskih Nemcev nemškemu rajhu. Proglas predsednika Beneša pa je izrecno poudarjal, da Češkoslovaška doprinaša to žrtve na ljubo miru v svetu.

Češkoslovaško vrhovno vojaško poveljstvo je tudi že izdalo povelje, da se armada umakne iz sudetsko-nemškega ozemlja, kar se je tudi zgodilo. Medtem pa je bil organiziran drugi sestanek med Hitlerjem in Chamberlainom v Godesbergu v Porenju. Splošno se je pričakovalo, da bo na tem sestanku govor o načinu, kako naj se odcepitev sudetskih Nemcev izpelje, koliko ozemlja naj Nemčiji pripade, kaj bo s kraji z mešanim prebivalstvom in zlasti: kakšna naj bo garancija velesil za oslabljeno in okrnjeno Češkoslovaško. Kolikor je bilo mogoče zvedeti, so Angleži v sporazumu s Francozi predlagali, naj se priključijo Nemčiji vsi oni sudetski kraji, v katerih so Nemci v večini, o spornem in mešanem ozemlju pa naj odloča mednarodna komisija na kraju samem, ki bi po potrebi odredila tudi preselitev prebivalstva, oziroma njegovo izmenjo, kakor se je to zgodilo med Grki in Turki v Mali Aziji. Meje nove češkoslovaške države pa naj bi dobile slovesno jamstvo vseh velesil, seveda tudi od Nemčije.

Na tej zahtevi zahodnih velesil, ki nastopata tudi kot advokat Češkoslovaške, pa je v pogajanjih nastal zastoj. Najprej ni hotela Nemčija sprejeti poročila za nove meje češkoslovaške države, kar je vzbudilo sum, da se ne misli zadovoljiti le z ozebljenim sudetskimi Nemci, ampak da ima neke posebne načrte tudi z ostalo češkoslovaško državo. Nemški tisk v svoji strahoviti ofenzivi proti Čehom že 10 dni ne prikriva, da je češkoslovaško državo kot takšno treba likvidirati, pri čemer naj bi kot dediči poleg Nemčije prišli v poštev tudi Madžari in Poljaki. Dalje so Nemci zahtevali, da nemška armada takoj vkoraka v Sudete, češ da je treba zavarovati civilno nemško prebivalstvo. Jasno je, da Češkoslovaška tej zahtevi ni mogla ustreči, dokler nima mednarodnega jamstva, kje bodo njene nove meje in kje se bo nemška vojska, če enkrat vkoraka, ustavila. Poleg tega imajo Čehi glavne obrambne naprave ravno v Sudetih. Ako opuste to ozir, ostane središče države brez obrambe. Z ozirom na to je češkoslovaška armada znova zasedla mejo proti Nemčiji, od katere se je že prej umaknila v notranjost, obenem pa je proglasila splošno mobilizacijo do 40. leta. Pogajanja v Godesbergu so zastala in Chamberlain se je vrnil nazaj v London. V načrtu so bili razgovori tudi o drugih evropskih problemih, ki pa v takšnem ozračju sploh niso prišli na vrsto. Hkrati s češkoslovaško armado pa se je na mejo pomaknila tudi nemška oborožena sila.

Godesberg, 24. septembra. Ker je Chamberlain tako dolgo ostal pri Hitlerju, se je med časnikarji, ki so v hotelu čakali na konec pogajanj, razširilo upanje, da se bo vse vendarle še mirnim potom rešilo. Nemški krogi poudarjajo, da se ta dolgi sestanek med Chamberlainom in Hitlerjem more tolmačiti samo tako, da to pomeni, da se je v zadnjem trenutku našel skupen temelj za ureditev vseh vprašanj.

Zadnja pogajanja med Hitlerjem in Chamberlainom so se razvijala v prijateljskem duhu in so se končala z izročitvijo nemške spomenice, ki obsega končno nemško stališče v sudetskemnem vprašanju.

Chamberlain je izjavil, da bo to spomenico dostavil češkoslovaški vladi. Chamberlain je zjutraj odpotoval v London.

Na tem nočnem sestanku med Chamberlainom in Hitlerjem so bili še zunanji minister v. Ribbentrop, angleški veleposlanik v Berlinu in državni podtajnik v zunanjem ministru baron v. Weisszäcker. Chamberlain je spremljal njegov glavni sodrnik Horace Wilson.

Ostali spremljevalci so med sestankom razpravljali v drugih dvorinah hotela.

Po zadnjem sestanku se je angleški predsednik vlade Chamberlain s spremstvom okoli druge ure zjutraj vrnil v svoj hotel v Petersbergu. Ko je stopil v hotelsko dvorano, je Chamberlain bil videti zadovoljen in dobre volje. Ko je šel k dvigalu, so ga obkrožili angleški časnikarji in ga zaprosili za kratko izjavo o zaključku pogajanj.

Chamberlain je rekel, da bodo češkoslovaški vladi dostavili nove predloge. Vse je sedaj odvisno od praške vlade.

Ko se je Chamberlain vrnil v svoj hotel, ga je tam čakala skupina novinarjev. Chamberlain je med drugim rekel novinarjem, da pogajanja nikakor niso popolnoma prekinjena.

Godesberg, 24. septembra. KTS. Končna pogajanja med Hitlerjem in Chamberlainom so trajala okoli tri ure. Ob 1.30 zjutraj se je Chamberlain od Hitlerja poslovil. Hitler ga je spremlil do vozila.

Pariz, 24. septembra. AA. (Havas) Po vesteh, s katerimi razpolagajo v Parizu, je glavna težava pri razgovorih v Godesbergu nastala v tem, ker je državni kancelar Hitler zahteval, da se Nemčiji prizna pravica, da lahko takoj vojaško zasede sudetsko-nemške pokrajine in sicer bi demarkacijsko črto sporazumno določile Nemčija, Anglija in Francija.

London, 24. septembra. Iz Godesberga poročajo, da je britanska delegacija v hotelu Petersbergu še v teku noči proučila Hitlerjevo spomenico, da bo mogla čimprej obvestiti o njeni vsebini vse prizadete države. Ni še gotovo, ali bodo vsebino Führerjeve spomenice objavili ali ne. — Uradni krogi poročajo, da je britanska vlada že poslala praški vladi najnovejši predlog nemške vlade za likvidacijo nemškega vprašanja. Ti predlogi so izročeni v obliki spomenice. Poročajo, da je Hitler dal češkoslovaški vladi rok do 1. oktobra.

O spomenici

Pariški dopisnik lista »News Chronicle« piše svojemu listu: »Izvedel sem, da je Phips govoril Bonnetu o novih predlogih, ki jih je poslala češkoslovaški vladi britanska vlada. Ti predlogi so odšli preko angleškega poslatništva v češkoslovaško zunanje ministrstvo 10 minut po proglasitvi mobilizacije. Predlogi govorijo o zasedbi obmejnega ozemlja v globini 16 km po nemških četah, preden se uredi vprašanje izmenjave prebivalstva.«

Godesberg, 24. sept. AA. Havas. V nemških krogih izjavljajo, da so v nemški spomenici vsa vprašanja, razen sudetsko-nemškega navedena samo kot priporočila, ne pa kot zahteva. Potrjuje se, da je za ureditev sudetsko-nemškega problema postavljen rok približno 10 dni. V tem času se imajo izprazniti sudetsko-nemški kraji in omogočiti vkarakanje nemških čet v te kraje. Prav tako govorijo, da Nemčija ni hotela dati nobene obveznosti za mirno ureditev tega vprašanja za primer, da se evakuacija ne izvrši do določenega roka. Govorili so tudi o splošni ureditvi evropskih odnosov. V nemških krogih so z večrajšimi rezultati zadovoljni. Prihodnjih 10 dni bo pokazalo, ali se da sudetski problem urediti na miren način.

Nemčija ima itak že celo poletje pod orožjem okrog 2 milijona mož. Delno pa je mobilizirala tudi Francija, kjer se je javno mnenje v prilog Češkoslovaške popravilo. Kajti nekaj čisto drugega je, če bi se hotela Češkoslovaška bojeviti zato, da obdrži sudetske Nemce pod svojo državno suvereniteto — in nekaj drugega je, če seže po samoohranbi, da brani splošno obče svoje države. In za to gre, ako ji velesile, in zlasti Nemčija, nočejo garantirati novih meja, ki bi bile itak v vojaškem pogledu neprimerno slabše, kakor so sedanje.

Vidimo, da se je stanje naenkrat nevarno zaostroilo. Položaj imata v rokah Hitler in Anglija. Mirna rešitev je mogoča, če se Hitler zadovolji s priključitvijo sudetskih Nemcev k Nemčiji, kar mu je že ugodeno in kar predstavlja itak velikanski politični in moralni

Pred odhodom

Po triurnih razgovorih s Hitlerjem je Chamberlain v svojem hotelu izjavil časnikarjem:

»Ne morem reči, da bi bil položaj brezupen. Češkoslovaški vladi smo dostavili nove predloge.«

Ker je Hitler odklonil pristati na angleško stališče za ureditev sudetskega vprašanja, se je v angleških krogih zvedelo, da je Chamberlain sam prevzel nase nalogo, da obvesti češkoslovaško vlado o nemškem stališču.

Po teh informacijah iz angleških krogov zahteva ta predlog, da naj CSR odstopi takoj in brez vseh obvez znatno širše ozemlje. Nekateri člani angleške delegacije so pesimistično razpoloženi, ker imajo vtis, da češkoslovaška vlada ne bo mogla sprejeti teh predlogov. Te predloge so ponoči sporočili tudi francoski vladi in vladam raznih drugih držav.

Chamberlain je zapustil Godesberg ob 9.42 in se odpeljal z avtomobilom v Köln. Izgledal je zelo dobro. V hotelski veži ga je pozdravil in mu prisrčno stisnil roko zunanji minister Ribbentrop. Potem je dovolil fotoreporterjem, da ga fotografirajo, nato je pa povedal nekaj toplih besed in se zahvalil za lepi sprejem, ki ga je dobil v Nemčiji. V Führerjevemu imenu je spremljal Chamberlaina do kölnskega letališča tolmač Schmidt. Pred odhodom je Chamberlain izjavil:

Nocojsnje sporočilo vam ilustrira sedanjí položaj. Zda se vracam v London. Tam bom takoj sklical svoje tovariše na posvetovanje. Prihodnje dni bo ležala na vseh državnikih težka odgovornost in bodo morali z največjo pozornostjo proučiti posledice vseh svojih korakov. Vsi moramo neprestano z največjim naporom paziti na to, da ohranimo mir v Evropi!»

London, 24. septembra. AA. Vesti o prekinitvi pogajanj v Godesbergu so snočnji listi objavili v posebnih izdajah. Ljudje so s takim zanimanjem navalili na prodajalce časopisov, da so jih naravnost blokirali in je po ulicah ponekod zastal promet.

Chamberlain se je vrnil

London, 24. sept. c. Chamberlain se je vrnil v London malo pred 13. uro. Na letališču je bilo mnogo ljudi in komaj je letalo pristalo, je Chamberlain že izjavil po radiu, da seveda ne more povedati ničesar o svojih razgovorih, preden ni poročal o zadevi svoji in francoski vladi. Poudaril je, da upa, da se bo češkoslovaška zadeva mirno uredila, ker je od tega odvisen mir v Evropi.

Ko je stopil predsednik vlade Chamberlain iz letala, je rekel na letališču zbranim novinarjem: »Preden bom orisal rezultate svojega po-

Predsednik ČSR kliče državljane pod orožje

Praga, 24. septembra. AA. (Havas.) Snoči so vse češkoslovaške radijske postaje objavile ukaz predsednika češkoslovaške republike Beneša o splošni vojni mobilizaciji v ČSR. Ukaz so najprej prebrali v češkem, nato pa v nemškem jeziku. Ukaz pravi, da se morajo vsi obvezniki najhitreje javiti svojim poveljstvom. Konji, vozovi, avtomobili in zasebna letala so bila zasedena. Vse zasebni letalski promet je prepuščen. Vesti o vojski spadajo pod strogo cenzuro.

Radijske postaje, ki so objavile ukaz predsednika republike, so na koncu prečitale naslednje besede predsednika republike:

»Državljan! Prišel je odločen trenutek. Od vsakega posameznika je odvisen uspeh. Naj vsakdo postavi vse svoje sile v službo domovine. Bodite hrabri in vdani. Naša borba za pravice in svobode je dobra. Zivela Češkoslovaška.«

V Pragi, ko je bil razglašen ukaz o mobilizaciji

Praga, 24. septembra. AA. Havas. Splošna mobilizacija je bila proglašena snoči ob 22.30. Prebivalstvo Prage je na to vest odgovorilo z velikimi manifestacijami. Izvedelo se je, da so de-

uspeh Führerja, — da pa prizna existenco okrnjeni Češkoslovaški, oziroma prizna in garantira njene nove meje. Anglija pa ima usodo miru in toliko v svojih rokah, ker je še vedno verjetno, da Nemčija ne bo šla do skrajnosti, če bo videla, da je Anglija trdno ob strani Francije.

Vojna je torej še vedno mogoče preprečiti. Kajti vojna ni nekaj nujnega, čemur se ne bi bilo mogoče izogniti. Odvisna je vojna od tega, kako državniki gledajo na mednarodna vprašanja, ali jih presojaajo pametno ali nespametno. Gotovo pa je vojna nespamet, največja nespamet, ker bi Evropo poglala naravnost v samomor. Upamo in prosimo Boga, da bi zmagala pamet, da bi človeštvo bilo obvarovano najhujše nesreče, ki ga v naši dobi more doleteti.

slanstva, ki je zelo težavno, naj izrečem upanje, da bodo vsi prizadeti pripomogli k miroljubni ureditvi problema in tako koristili evropskemu miru.«

Chamberlain se je vrnil v predsedstvo vlade ob 13.55 in pred njegovo palačo je bilo zbranih nad 3000 oseb. Ljudje so burno vzklikali Chamberlainu in miru.

Ob 15.35 je Chamberlain že zbral okoli sebe člane tako zvanega »delovnega kabineta«, to je lorda Halifaxa, sira Johna Simona in notranjega ministra Samuela Hoarea. Na ta posvet je nato prišel še Robert Vansittart.

Ob 17.30 pa se je začela splošna seja vlade, ki še traja, ko to poročamo.

Pri prihodu v predsedstvo vlade je Chamberlaina navdušeno pozdravilo več sto tisoč ljudi, ki so se bili zbrali v okolici poslopja. Iz ljudstva so se slišali vzkliki: »Pomagajmo Češkoslovaški!« Policija je bila pomnožena, vendar ji ni bilo treba poseči vmes, ker je bila množica izredno disciplinirana.

Chamberlain nosi s seboj spomenico za češkoslovaško vlado

London, 24. septembra. c. Danes popoldne je zunanji minister lord Halifax izročil češkoslovaškemu poslaniku Janu Masaryku spomenico, ki jo je iz Godesberga prinesel Chamberlain.

Ta spomenica bo torej šele nocoj prišla v Prago.

Nemško uradno poročilo

Belgrad, 24. sept. AA. Iz uradnih nemških krogov smo dobili tole uradno poročilo:

V Nemčiji je vse mirno in Nemci so zelo zadovoljni s Godesbergom. Upajo, da se bo vse končalo na miren način. V češkoslovaški mobilizaciji vidijo poslednje izživanje iz Moskve, toda Berlin ne bo nasedel takšnemu izživanju, ohranil bo mir in si z vsemi silami prizadeval, da se prepreči vojna nevarnost. Nemčija ima veliko zaupanje v Chamberlaina, v žigir rokah je svetovni mir.«

»Berliner Börsen Zeitung« piše: Uradno poročilo o končnih razgovorih med Chamberlainom in Hitlerjem je razžestilo atmosfero. Beneš in Syrový sta vse storila, da se položaj poostri in da pride do splošne katastrofe. Vsilila sta ponovno nadoblast nad sudetskimi Nemci. Z rožljanjem svojega orožja na nemški meji sta najtežje izzvala Nemčijo in medtem ko sta v Godesbergu delala Hitler in Chamberlain za mir, je Praga proglašila mobilizacijo.

Washington, 24. sept. AA. (Reuter) Ameriški poslanik v Pragi je opozoril vse ameriške državljane v ČSR, naj odpotujejo iz Češkoslovaške.

Bukarešta, 24. sept. Češkoslovaško poslanstvo v Bukarešti uradno poroča, da se naredba o mobilizaciji, ki jo je izdala praška vlada, naša tudi na vse češkoslovaške državljane v Romuniji. To velja za vse vojaške obvezance do 41. leta starosti. Vsi se morajo brez odloka vrniti v ČSR in se javiti na svojih poveljstvih.

Praga, 24. septembra. Državna radijska postaja poroča: Mobilizacija se je na vsem ozemlju ČSR normalno izvedla. Večina vojakov je bila že ob 6. zjutraj pri svojih vojaških enotah. Rezervisti nemške narodnosti se v isti meri odzivajo mobilizacijskemu nalogu.

kret za mobilizacijo podpisali ob 21.30. Od tega trenutka dalje je praška radijska postaja vsakih pet minut opozarjala poslušalce, naj čakajo na neko važno sporočilo. Postaja je vest o mobilizaciji sporočila najprej v češčini, nato v ruščini, slovaščini, poljščini, madžarščini, nemščini, v židovskem jeziku in v romunščini. Nato je godba zaigral narodno himno. Četrte ure pozneje so bile ulice nabito polne mladine, ki je dajala duška svojim patriotskim čustvom. Na ulicah ni bilo videti več ne avtomobila, ne tramvaja. Vozili so samo vojaški avtomobili, polni vojakov, ki jih je množica viharno pozdravljala. Nato se je ljudstvo v miru razšlo. Policija je bila mobilizirana, vendar ni imela potrebe intervenirati. Zaveze na javnih poslopih so bile spuščene. Pozneje je prišel odlok, da se imajo luči ugasniti. Patulje in policija, ki patrolirajo po mestu, imajo protiplinske maske.

Nadaljevanje na 2. strani

